

Marie Lundquist. Foto: Thomas Wågström

Åsa Magnusson

Nyanser i den stora Urberättelsen

Om Marie Lundquists roman
Så länge jag kan minnas har jag varit ensam

»Ibland får jag för mig att jag har delat den här lägenheten med någon annan. Inte för att det finns något som direkt tyder på det. Så länge jag kan minnas har jag varit ensam. Kanske är det bara en önskedröm.« Så inleds Marie Lundquists nya roman *Så länge jag kan minnas har jag varit ensam*. Lundquist har tidigare gett ut ett flertal diktsamlingar och även närmast sig prosan i *I stället för minne* (1997) och *Monolog för en ensam kvinna* (2005).

På framsidan av Marie Lundquists nya bok hänger en ung kvinna framför en dörr med ansiktet bortvänt och händerna i ett grepp runt dörrpostens överkant. Bilden är tagen av fotografen Francesca Woodman och kvinnans utsträckta armar tillsammans med ett kors, som kan uppfattas på dörrens yta, ger associationer till Jesu korsfästelse.

Woodman är en av flera referenser Lundquist använder sig av i boken. En del är mer explicita än andra, som det porträtt av Aksel Sandemose som prologens »jag« har hängande ovanför soffan i vardagsrummet. Den norske författaren har där ett ansiktsuttryck som prologens »jag« tycker påminner om hennes eget. Gemensamt för dem är att de allihop utgör delar av de porträtt som tecknas i berättelsen.

Förlust, minne och olika typer av kommunikation är återkommande teman i Lundquists prosaberättelser. Figurerna som befolkar hennes böcker kan tyckas svårfångade då de sällan beskrivs till det yttre och ofta saknar namn. Men kanske ger det utrymme för läsaren att skapa andra

typer av bilder av gestalterna där en mer korrekt bild av hur vi egentligen närmar oss varandra möjliggörs.

Så länge jag kan minnas har jag alltid varit ensam är indelad i tre delar som Lundquist benämner »Prolog», »Ett litet klotter på berättelsens bord« och »Epilog«. De tre delarna ger ett intryck av en triptyk som tillsammans utgör ett verk snarare än tre skilda delar, trots att framförallt epilogen har en mer resonerande karaktär än de övriga två delarna. I epilogen, där själva skriften befinner sig i fokus, ställs frågan om en människa kan ha flera liv eller om det helt enkelt är så att olika sätt att berätta gör att ett liv kan förvandlas till flera. Det är samma fråga som regissören och skådespelaren Sarah Polley ställer i dokumentären *Stories we tell* som gick upp på de svenska biograferna i juni. I filmen låter hon olika personer ge sin bild av en och samma händelse vilket resulterar i ett flertal berättelser. Sättet vi berättar på eller vem som kommer till tals utgör olika nyanser i det som Lundquist benämner »den stora Urberättelsen, den som vi alla är en liten och oundgänglig del av».

Hur vi uppfattar en situation beror också på vilket perspektiv vi har. Befinner vi oss i den, eller betraktar vi den utifrån? I Pia Tafdrups *Över vattnet går jag – Skiss till en poetik* (1991) skriver hon: »Frågan om utanför och innanför

beror på perspektivet. I förhållande till dikten och Gud är jag innanför. Men utanför allt annat. Utifrån sedd är jag av allt att döma ensam där. Jag försvinner från mig själv och blir till. Processen är ensam, men jag är aldrig allena.« Den typ av ensamhet Tafdrup beskriver när hon försöker fånga skrivprocessen tror jag ligger väldigt nära den ensamhet Lundquist syftar på i bokens titel. I rörelsen mellan olika perspektiv, där bokens gestalter ömsom utgör en del av den värld läsaren betraktar, ömsom själva intar en betraktande position framträder den gränsöverskridande process som såväl skrivande som läsande karaktäriseras av.

Även bokens prolog kan uppfattas tillhöra samma reflektion kring skriften, fast i en annan form. Här får vi följa en kvinna genom de olika rummen i hennes lägenhet och dess omgivning. Ibland befinner hon sig inuti huset och ibland betraktar hon det utifrån. Det händer att hon stöter på figurer som tycks vara delar av henne själv, i ett förflutet eller i situationer där hon kunde ha befunnit sig. Det finns en tradition inom retoriken där språket kopplas samman med olika rum i en byggnad. Enligt legenden var det den grekiske poeten Simonides som skapade en minneskonst vilken byggde på platser, eller som det heter på latin *loci*. Själva tekniken gick ut på att talaren skapade ett antal fiktiva platser, vilka gärna kunde vara belägna i ett hus eller i ett palats. Dessa fungerade sedan som hållpunkter för talaren, vilken i tur och ordning besökte platserna där han placerat skilda delar av talet för att enklare komma ihåg det.

Lägenheten som läsaren får följa med in i bokens prolog skulle kunna uppfattas som texten själv där läsaren tillsammans med andra författare och fiktiva figurer är de som

textjaget i bokens inledande rader anar har varit på besök där tidigare.

I den del av boken som utgör dess huvuddel, »Ett litet klotter på berättelsens bord«, möter vi till att börja med en ung kvinna som förlorar sin mamma. Händelsen omnämns ett par gånger i texten, men genljuder genom hela boken, dels i dess fysiska gestalt där vita ytor mellan de korta textstyckena lämnar utrymme för det outtalade, svårnämnbare, dels i kvinnans val där hon ofta väljer det ofullbordade som får symbolisera det öppna sår moderns för tidiga död lämnar efter sig. Läsaren får följa kvinnan i hennes första trevande relationer till män, i arbetssituationer, resor till främmande platser, i förhållandet till den del av hennes familj som finns kvar och så småningom i moderskapet. Händelserna följer inte alltid en kronologisk ordning utan skildras fragmentariskt, såsom minnet ofta fungerar. Närvarande finns hela tiden frågan om vem jag är och kan vara i förhållande till andra människor och deras förväntningar. Liksom rätten till en kommunikation med andra där språket blir en brygga, men även kan ta gestalten av en stängd dörr, där de rum som finns innanför tillåts att förbli obesökta.

Marie Lundquists mångbottnade text inbjuder till diskussioner kring såväl skrivandets som läsandets möjligheter. Hon skriver en prosa där varje mening tycks fint utmejslad och klangen, likt i ett välkomponerat musikstycke, dröjer sig kvar efter läsningen. *Så länge jag kan minnas har jag varit ensam* kräver en lyssnande läsare som hela tiden är lika öppen för det som skulle kunna ha varit, som det som tycks utspela sig framför henne. Drömmen om att dela tillvaron med andra är lika viktig att få behålla som möjligheten att kunna förverkliga den. ■